

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA O'QUV-METODIK TA'MINOTDAN SAMARALI FOYDALANISH VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Ahmatov Rustam Axmat o'g'li

SHDPI talabasi

Aliqulov Shukrillo Fayzulla o'g'li

SHDPI o'qituvchisi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI katta o'qituvchisi Ilmiy maslahatchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16538506>

Annotatsiya. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minot ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada o'quv-metodik ta'minotning samarali foydalanish usullari va uni rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar, innovatsion ta'lim usullari va interaktiv o'quv materiallaridan foydalanish zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv jarayonini samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, metodik ta'minotning yangilanib borishi pedagogik innovatsiyalar bilan chambarchas bog'liq ekani ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, metodika, texnologiya, innovatsiya, resurs, sifat, pedagogika, rivojlanish, interaktiv, samaradorlik.

Annotation. Educational and methodological support is one of the key factors in improving the quality of modern education. This article analyzes effective ways of utilizing educational and methodological support and its development directions. The use of digital technologies, innovative teaching methods, and interactive learning materials enables the efficient organization of the educational process. Additionally, it is emphasized that the renewal of methodological support is closely linked to pedagogical innovations.

Keywords: Education, methodology, technology, innovation, resource, quality, pedagogy, development, interactive, efficiency.

Аннотация. Учебно-методическое обеспечение является одним из ключевых факторов повышения качества современного образования. В данной статье анализируются эффективные способы использования учебно-методического обеспечения и направления его развития. Использование цифровых технологий, инновационных методов обучения и интерактивных учебных материалов способствует эффективной организации учебного процесса. Кроме того, подчеркивается, что обновление методического обеспечения тесно связано с педагогическими инновациями.

Ключевые слова: Образование, методика, технология, инновация, ресурс, качество, педагогика, развитие, интерактив, эффективность.

Zamonaviy ta'lim jarayoni uzluksiz rivojlanayotgan ilmiy-texnologik taraqqiyot, raqamli transformatsiya va innovatsion yondashuvlar bilan chambarchas bog'liq. Ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etishda o'quv-metodik ta'minot muhim o'rin tutadi. Bu jarayonda darsliklar, metodik qo'llanmalar, didaktik materiallar, elektron resurslar va boshqa yordamchi materiallar o'quvchilarning chuqur bilim olishiga, o'qituvchilarning esa darslarni tizimli va samarali o'tishiga ko'maklashadi.

O'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish uchun uni zamonaviy talablar asosida takomillashtirish, innovatsion texnologiyalar bilan integratsiya qilish va o'qitish jarayonida

individual yondashuvni kuchaytirish zarur. Ayniqsa, raqamli ta'lim vositalarining jadal rivojlanishi o'quv jarayonida interaktiv materiallar va masofaviy ta'lim platformalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirdi.

Mazkur maqolada zamonaviy ta'limda o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish usullari va uni rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, ilg'or pedagogik tajribalar, innovatsion yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim sifatini oshirish masalalariga e'tibor qaratiladi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy ta'lim jarayonida "o'quv-metodik ta'minotning samarali foydalanilishi va rivojlantirish yo'nalishlari" global va mahalliy miqyosda keng tadqiq etilgan bo'lib, tadqiqotchilar interfaol ta'lim texnologiyalarining o'quv jarayoni samaradorligini oshirishdagi muhim rolini ta'kidlaydilar.

Anderson va Krathwohl o'quv jarayonida zamonaviy ta'lim usullarining samaradorligini tahlil qiladi va o'quv-metodik materiallarning ta'lim samaradorligiga ta'sirini o'rganadi. Ularning ta'kidlashicha, *"Zamonaviy o'quv-metodik ta'minot ta'lim jarayonining mustahkam poydevorini tashkil etadi. Raqamli texnologiyalarning integratsiyasi o'quvchilarning qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi"*. [1]

Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonida qanday yangi imkoniyatlar yaratishi haqida so'z boradi. Ismoilovni ta'kidlashicha, *"Raqamli o'quv-metodik ta'minot an'anaviy ta'lim tizimiga qaraganda ancha interaktiv bo'lib, o'quvchilar uchun individual rivojlanish imkoniyatini ta'minlaydi"*. [2]

To'rayev, Sh.ning asarda O'zbekistonda axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilgan. Muallifning aytishicha, *"Zamonaviy o'quv-metodik ta'minotning raqamli shakllari o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, ularning qiziqishini oshiradi"* [3]

Raximov, O.ning *"Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim metodikasi"* asarida innovatsion pedagogika va ta'lim metodikasining rivojlanishi, xususan, o'quv-metodik ta'minotni takomillashtirish masalalari yoritilgan. U shunday deydi *"Interfaol o'quv-metodik ta'minotdan foydalanish nafaqat o'quv jarayonini qiziqarli qiladi, balki o'quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi"* [4]

Metodlar. Informatika darslarida "Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish va uni rivojlantirish yo'nalishlari" mavzusini o'qitishda quyidagi interfaol ta'lim metodlari yuqori samaradorlikka ega bo'lishi mumkin.

- *Loyihaviy ta'lim* (Project-Based Learning - PBL) O'quvchilar real muammolarni hal qilish uchun loyihalar yaratadilar (masalan, ta'lim platformasini ishlab chiqish yoki metodik materiallar dizaynini takomillashtirish). Talabalar mustaqil ravishda o'quv-metodik ta'minotni qanday takomillashtirish mumkinligini tadqiq qiladi.

- *Klaster metodi* (Cluster Method) O'quvchilar o'quv-metodik ta'minot turlarini guruhlariga ajratib, ularning afzallik va kamchiliklarini tahlil qiladilar. Masalan, darslik, elektron resurs, interaktiv platformalar kabi yo'nalishlarni muhokama qilish.

- *Aqliy hujum* (Brainstorming) O'quvchilarga "Zamonaviy informatika darslarida o'quv-metodik ta'minotdan qanday foydalanish mumkin?" mavzusida fikr almashish topshiriladi. Yangi innovatsion g'oyalar ishlab chiqilib, ulardan foydalanish strategiyalari muhokama qilinadi.

- *Gamifikatsiya* (Gamification) O'quvchilar turli platformalarda informatika bo'yicha ta'limiy o'yinlar orqali bilim olishadi. Masalan, Kahoot, Quizizz, Code.org kabi dasturlardan foydalanish.

- *Jigsaw* (Pazllar usuli) O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, har biri o'quv-metodik ta'minotning ma'lum bir jihatini o'rganadi (elektron darsliklar, test tizimlari, masofaviy ta'lim). So'ngra, har bir guruh o'z bilimlarini boshqalar bilan bo'lishadi.

- *Debat va muhokama metodlari* "An'anaviy darsliklar zamonaviy elektron resurslardan ustunmi?" mavzusida bahs o'tkazish. O'quvchilarning tanqidiy fikrlash va argumentatsiya qobiliyatini rivojlantirish.

- *Case Study* (Muammo yechish metodi) O'qituvchi o'quvchilarga informatika darslarida metodik ta'minotni takomillashtirishga oid muammolar beradi va ularning yechimini topishni so'raydi. Masalan, "O'zbekistondagi informatika ta'limi uchun eng mos elektron platformani yaratish uchun nimalarga e'tibor berish kerak?" mavzusi tahlil qilinishi mumkin.

Natija. Quyida "Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish va uni rivojlantirish yo'nalishlari" mavzusini o'qitishda "Gamifikatsiya" metodini qo'llash uchun jadval ko'rinishida reja keltirilgan.

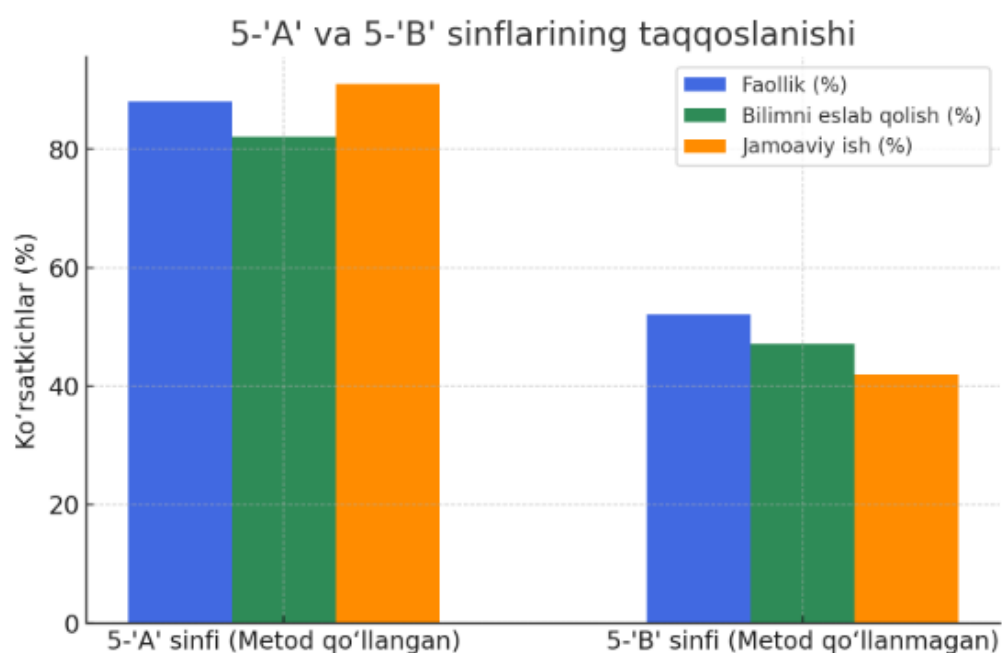
1-jadval.

Yo'nalish	Mazmuni	Gamifikatsiya usuli	Kutilayotgan natijalar
O'quvchilarning faolligini oshirish	Informatika darslarida interfaol o'yin elementlari orqali ishtirokni rag'batlantirish	O'quvchilarga ball, reyting va mukofot tizimlarini joriy etish (masalan, Kahoot, Quizizz orqali testlar)	O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish
Nazariy bilimlarni mustahkamlash	Informatikaga oid mavzularni o'yin shaklida takrorlash	"Kodlash sarguzashti" (o'quvchilar Scratch, Code.org kabi platformalarda o'yin yaratish orqali algoritmlar va dasturlashni o'rganadilar)	Informatika bo'yicha amaliy ko'nikmalarni oshirish
Jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish	O'quvchilarni guruh bo'lib ishlashga undash	"Kod musobaqasi" - guruhlar algoritmik masalalarni hal qilib, ball to'plashadi	Hamkorlikda ishlash, fikr almashish va tezkor yechim topish qobiliyatlarini shakllantirish
Muammoli vaziyatlarni hal qilish	O'quvchilarga real muammolarni yechish imkoniyatini berish	"IT Startup Challenge" - o'quvchilar ta'limga oid IT-loyihalarni ishlab chiqishadi va taqdim etishadi	Tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirish

Baholash jarayonini soddalashtirish	O'quvchilarning bilim darajasini interfaol baholash	Reyting tizimi, sertifikatlar va virtual belgilarga asoslangan rag'batlantirish tizimi	Ob'ektiv baholash va o'quvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan qiziqishini oshirish
--	---	---	--

Ushbu jadval “Gamifikatsiya” metodini qo'llash orqali zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish va uni rivojlantirish yo'nalishlari uchun reja sifatida xizmat qiladi. Bu metod o'quvchilarning faol ishtirokini oshirish va o'z bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Muhokama. Biz 5-sinf informatika darsida “Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish va uni rivojlantirish yo'nalishlari” mavzusini ikki guruhda o'rganishni ko'rib chiqaylik.

Ushbu gistogrammada 5-“A” sinfida interfaol metodlar qo'llangan, 5-“B” sinfida esa an'anaviy usulda o'qitilgan natijalar taqqoslangan.

5-“A” sinfi. O'quvchilarning faolligi – 88%, bilimni eslab qolish – 82%, jamoaviy ishlash qobiliyati – 91%.

5-“B” sinfi. O'quvchilarning faolligi – 52%, bilimni eslab qolish – 47%, jamoaviy ishlash qobiliyati – 42%.

Natijalarga ko'ra, interfaol ta'lim metodlari qo'llangan sinfda o'quvchilarning bilim olish jarayoni samaraliroq bo'lishi aniq ko'rinmoqda.

Xulosa va takliflar. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish va uni rivojlantirish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim jarayonida innovatsion metod va vositalarni joriy etish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'quv-metodik ta'minot o'quvchilarning bilim olish jarayonini tezlashtirish, ularga individual yondashuvni kuchaytirish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi. Shu

sababli, an'anaviy va zamonaviy o'qitish usullari integratsiyasini ta'minlash hamda interfaol ta'lim metodlarini qo'llash bugungi kunning dolzarb masalalaridan hisoblanadi. Interfaol ta'lim metodlarini keng joriy etish, jumladan, gamifikatsiya, Jigsaw, Case Study, debat va muhokama metodlaridan foydalanish orqali o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirish lozim. Shuningdek, raqamli ta'lim resurslarini rivojlantirish, elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar va multimediya ta'lim materiallari asosida o'qitish samaradorligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. O'quv-metodik ta'minotni takomillashtirish doirasida o'quv dasturlarini ishlab chiqishda zamonaviy fan va texnologiya yutuqlarini hisobga olish, o'qituvchilarga zamonaviy metodlarni o'rgatish talab etiladi. Shuningdek, muhokama va baholash tizimini yaxshilash, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholashda diagnostik, formatif va summativ baholash metodlarini uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir. Ta'limda sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlilidan foydalanish orqali o'quvchilarning bilim darajasini individual tahlil qilish va shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin. Shu bois, zamonaviy ta'lim jarayonida o'quv-metodik ta'minotdan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirish, innovatsion o'qitish metodlarini kengaytirish va ta'lim jarayonini zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish orqali amalga oshirilishi lozim.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xalilov, I. A. (2021). *Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning ta'lim jarayonidagi roli*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Ismoilov, B. R. (2020). *Interfaol metodlar asosida ta'lim jarayonini tashkil etish usullari*. O'zbekiston Milliy universiteti ilmiy jurnali, 2(45), 56-67.
3. Mayer, R. E. (2019). *Multimedia Learning (Third Edition)*. Cambridge University Press.
4. Laurillard, D. (2013). *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. Routledge.
5. Hasanova, D. A. (2022). *Zamonaviy ta'limda innovatsion yondashuvlar va metodik ta'minot*. Pedagogika va psixologiya ilmiy jurnali, 1(12), 98-110.
6. Toshbadalova, Sevinch, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "IOT (INTERNET OF THINGS) TEXNOLOGIYALAR." *Молодые ученые 3.2* (2025): 33-38.
7. Axmadova, Zahro, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SUN'IY INTELLEKT VA EKSPERT TIZIM TUSHUNCHALARI. EKSPERT TIZIMLARINING INSTRUMENTAL VOSITALARI. EKSPERT TIZIMLARIDA BILIMLARNI TASHKIL QILISH." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования 4.1* (2025): 58-61.
8. Abdimajidova, Laylo, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "AXBOROTNI KODLASH USULLARI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования 4.1* (2025): 75-80.
9. Maxmudjonovna, Yaxiyaxonova Muhiba. "Bulutli texnologiyalarning xususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklari." *Science Promotion 8.1* (2024): 228-233.
10. Boymirzayeva, Maftuna, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "O'ZBEKISTONNING IQTISODIY RIVOJLANISHIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TA'SIRI."

Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования 3.3 (2024): 27-31.

11. Jo'rayeva, Feruza. "SUN'IY INTELLEKT VA BILIMLAR BAZASI." *Наука и технология в современном мире* 3.13 (2024): 27-31.

12. Jo'rayeva, Feruza, and Aziza Normatova. "KATTA MA'LUMOTLAR (BIG DATA) UCHUN DBMS TIZIMLARI." *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 3.14 (2024): 31-35.

13. Berdiyeva, Gulnoza. "O'ZBEKISTON ELEKTRON SAVDO TIZIMIDA MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR." *Science and innovation in the education system* 3 (2024): 16-22.

14. Berdiyeva, Gulnoza. "RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAQSAD VA VAZIFALARI VA UNING O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISHI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 3 (2024): 11-14.

15. ShukurulloFayzullo o'g'li, A. (2024). TA 'LIMDA MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH. *PEDAGOGS*, 50(2), 51-55.

16. Aliqulov, Shukurullo, Ziyavutdin Turayev, and Javlon Nishonov. "BOSHLANG 'ICH SINFI O'QUVCHILARINING MATEMATIK SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA TIMSS XALQARO BAHOLASH DASTURINING ROLI VA AHAMIYATI." *Молодые ученые* 2.10 (2024): 85-90.

17. Fayzullo o'g'li, Shukurullo. "Aliqulov". "TA'LIMDA MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH." *PEDAGOGS* 50 (2024): 51-55.